

Роберт Тили

Издах из стакленика

Београд
2012
ДЕРЕТА

ПРОЛОГ

*Љубав није победоносни марш
Хладна је и сломљена...*

Лионард Коен, Алелуја

„О, блажена Девице!“ ускликнуо је први радник Хит-не помоћи кад је укорачио у купатило и видео ме како седим на рубу каде и церим му се закрвављених очију, с месарским ножем који ми је вирио из срца, машући неутешно главом што од мог самоубиства, очито, неће испасти ништа.

Седамдесет један одсто света је под водом, и – једино ако зарониш, можеш га спознати.

Ја сам био на дну много пута и не свиђа ми се оно што сам видео. Упознао сам га добро за ове педесет две године и не свиђа ми се (то што сам спознао).

Људи мрзе истину и пуни су тајни, чак и најп(о)разнији међу њима.

Седим за синтисајзером и пратим се певајући: „So-tet vert pisilok, mint a fekete szurok* ...“, а онда, на стару далматинску мелодију, донекле јој мењајући текст у мени прикладнији, дадаистичко-надреалистички: „Цин-

* „Тамну крв испишавам, као црни катран...“

ца-Маринца села на балкон, с плафона у њу гледа један мртав слон...“

Убијам време. „Stittin on a dock of a bay, wasting time“, како је певао покојни, добри стари Отис Рединг. Сви мртви су скупа.

И ја сам, давно, у пристаништу Хадсона, у Њујорку, са сендвичем у шаци и боцом пива у другој, клатио ногу над реком и убијао време, чекајући библијски најављени смак света, потоп, проститутку упола цене, било шта.

Траћење времена увек ми је било највећи проблем. Никако нисам могао убити време. Увек ми је највећа невоља била у томе како прекинути време.

Зато сам у војсци и био срећан: тамо немате слободног времена, нарочито првих шест месеци, на обуци. Сваки минут и део дана вам испланирају. И то је један од разлога што, за разлику од већине мужјака, ја из војске носим лепе успомене. Радовао сам се сваком дану у ЈНА као мајмун својим мудима. Све у свему, нисам одувек знао да време стоји, као укамењени кукац у ћилибару.

Откад је мајка продала породичну кућу, почеле су невоље у мом животу. Скитнице и пљачкашке банде гладних и дивљих незапослених харају градом, убијајући за комад хлеба и чашицу чистог алкохола, природне непогоде разарају сваки део планете а страховита економска криза, изузев Кине, није оставила на миру ниједан део света. Ово је, сасма логично, најави која води крају света, предвиђеном за 2012. годину.

Ово пишем 2011. Самоубиство 2010. сам преживео, овај најављени крај света, надам се, нећу. Нема се рашта, нема се шта, нема се куд.

Живот је болест која окончава смрћу. Живимо за радосне тренутке. Проблем је с тим што исти *тирају*. Дакле, имају свој почетак и крај. И све је смртно, зато је апсолутно све бесмислено. Касније болест, након тих радосних тренутака, наставља даље својим прљавим током.

До поднева пушим и пијем по две литре кафе, после умирем од досаде и натаблетишем се и спавам. Са таблетама или без таблета. Недостатак ма какве смислене делатности. Све траје, дакле, све се окончава. Зашто бих почињао било шта што не може вечно да траје?

„Само да је здравља!“ Чему? Зар нећемо сви угибати у мукама, ишли у рај или у пакао? Зар не живимо сви у истом безнадежном и бескрајном паклу досаде и бесмисла, ту, на овом најгорем и најбесмисленијем од свих могућих светова?

Више од три и по деценије пијем, са само два-три кратка периода трезвености, али сам, у бити, неизлечиви овисник о алкохолу, таблетама, спавању, лењости и цигаретама. О алкохолу посебно. Не функционишем већ готово четири деценије ако нисам барем припит: 4 до 5 пива и једна дупла. То ми је оптимална мера. Како године пролазе, смањило се на два пива и једну дуплу. Алкохол никада није био одговор, али је чинио да, за извесно време, колико санак потраје, питање буде заборављено. Дабоме да то није решење, али шта јесте? Нема га, као што се нема куд и нема шта, како се вели у *Чекајући Годоа*: живео покојни Бекет са свим иним Жаријима и Мишимама, Сиоранима и Морисонима!

Бог ми је подарио живот, али не и снаге да га прихватим, што беше самодописана реплика једног од мојих

дијалога у филму у ком сам играо главну мушку улогу, „Чудна шума“ доброг Сабике Толнаија, који има проблема са самопоуздањем и са срцем, и у којем су ме опасни момци у стварном животу, који су глумили опасне момке на филму, претукли насмрт тако да сам зарадио отеклину на куку и плаву аркаду на једно пола године. Модрице и огреботине, поново нос и угњечење грудне кости да и не помињем.

Завредио сам то, али раније, и не само на филму, каже моја Изолда, и вероватно је у праву, као и у толико иних случајева.

Сећам се да је некада сећати се помагало. Не сећам се да је помагање некоме помогло. Нити да је нада икада икоме помогла. „Ко живи у нади, умире од глади“, кажу мудри Албанци. И они мање мудри, једнако тако.

Сећам се смеха. Околног. Чак и свог. Чак и понеког искреног. Био сам одсутно, самотно, тужно, несхваћено, повучено дете, све у страховима. Понајвећма за будућност. Своју и света. Показало се да сам, као и већину (не баш бројчано надмоћну, али већину) пута, био у праву.

Гори сам од клошара. Они барем имају своје клупе у парку и пијане колеге код којих каткад, у истим кутијама од картона, преноће, уз печеног голуба или паприкаш од пацова. Ја о свему томе могу тек да маштам. Када сам све изгубио? Током тридесет пет година пијења алкохола и необуздног, бесловесног (не)размишљања о будућности.

Како сам све стекао? Исто онако како сам све и изгубио. Богомдано. Рођењем. Да није било зле среће, не бих се ни родио, како то пева покојни Алберт Кинг у блузу *Born Under A Bad Sign*.

У бити, ја за живота нисам стекао ништа. Све су ми купили родитељи, Тања или Изолда. Све што сам сам стекао, може стати у папирнату или најлон кесу које колеге клошари прте по пустим улицама безнадежног ми родног гада од града.

Када сам открио „Политикин забавник“, чије је још предратне и послератне бројеве сакупљала и чувала комшиница Иренка, Занатлијски сокак 4а, нешто старија од мене, бацио сам се на читање. У то време сам обожавао Бранка Ђопића, Ериха Кестнера и Мату Ловрака. Но, Ками, Сиоран, Жари, Хемингвеј, Милер, Селин, Хармс, Превер, Кено, Вијан, Мишо, Бекет, Јонеско и Сартр дошли су неочекивано рано и брзо на ред, као и потпуно их схватање и слагање с њиховим песимистичким и егзистенцијалистичким идејама.

У време када сам се одушевљавао Стајнбековом трилогијом о клошарима из Монтереја „Зараван Тортиља“, „Сокак сардина“ и „Слатки четвртак“, и ја сам мислио да је бојемски живот, неимање, живљење од пијанке до пијанке и спавање на сунцу по цео дан, имало смисла, штавише, био циљ живота. Но, они су, када им је понестајало пара за јело или пиће, чистили сардине, шампе, хоботнице, лигње, и умели да раде различите ствари, имали другаре, комуницирали с људима и с околином, волели бесциљне шетње, умели да пецају, и волели живот.

Ништа то код мене није деловало, и ништа нисам умео да радим, нисам имао ниједног пријатеља, познанике сам избегавао, мрзело ме је све и мрзело сам разговоре на било коју тему, а нисам имао ни посла ни хобија. Лежао бих по цео дан и буљио у строп.

Каткада, од касних двадесетих па надаље, малне свака три месеца трпан сам или својевољно одлазио на психијатријско одељење градске болнице, где сам опет спавао по двадесет сати на дан, гутао седативе, исте које сам гутао и иначе, „на слободи“ (какав апсурдан израз из мог угла гледања на ствари) и контемплирао лудакe, самоубице и пијанце како у пушиони свако мало прогутају тону и по никотина, чекајући на један од три обеда.

Није било другачије ни у ЈНА, најпре у Ријеци, па у Пазину, с тим што је тамо било алкохола напретек, те сам стално био у манијакалној фази. Одговарало ми је и то што је био одређен распоред за сва двадесет четири часа у безнадежном дану, те је сваки изгледао мање безнадежан, заливен пивима и винима из градских кафана и кафића и домаћом ракијом из верног ми и нераздвојног друга – војничке четурице.

У посету су ми долазиле и Пауза Ђурић, Мирјана Грбовић, једном и покојна Тања, али ме умара да се тога присећам.

Миру нисам могао да забављам, као ни ма кога другог, био сам и трезан, што у мом случају значи потпуну сексуалну незаинтересованост, спавао сам у хотелу све време док је бдела над мојим узглављем. Налик Џони Мичел, с мање бора и са лепшим грудима и ногама. Моја београдска љубав на даљину, с француским есцајгом, Јакшићева 4а, одмах до Филозофског факултета на ком сам самовао с покојним Гавром, који се две деценије касније самоубио кренувши једног јутра на безнадежни посао, остављајући за собом безнадежног оца хомосексуалца и мајку шизофреничарку, жену, која му није могла заме-

нити љубав живота из гимназије – Биљу Гитаровску, децу. Тако му је то, што рече добри стари Вонегат и његове небројене цигарете „пал мал“, дуге, исте које ми је отац редовно слао у војску и после беснео што сам зарадио емфизем. На нервној бази и од дувања усне хармонике.

Беснео је увек када бих се разболео. Он је луд човек, болује, као и ја, као и ћерка му, моја полусестра, од биполарног поремећаја.

Без икаквих мисли. И радије тако. Јер и сама помисао на будућност натерала би ме да се убијем. Барем трипут дневно. Но, срећом по себе (је ли то баш срећа, питање је), нисам умео ни да се убијем; 2010. сам покушао. Безуспешно. Пуно депресије, лудила, самоће и крви, месарски нож, трипут у прса. И ништа.

Између свега што нисам умео да радим у животу, а сем срања (буквално(г)), дувања у усну хармонику и писања о свим својим поразима и пијанима успесима који су то били само накратко и само наизглед, нити обесити се нисам умео, сечење вена је дискутабилна и несигурна ствар, нека будала ће се увек наћи да вас спасе, потребно је да умирате сатима; пуцати нисам умео, пиштољ, као ни гаће, панталоне, аутомобил, пара за цигарете или кафу, кутију шибица, нисам имао, нисам имао ништа, а једино што сам деценијама већ желео, био је тек обичан напуњени пиштољ и неко, дакако, ко ће ми показати како да га користим да се самоубијем. На снимање поменутог филма Сабија Толнаија један од опасних момака донео је пиштољ, показао ми и како се расклапа и користи, али, цврц, нигде не беше ниједног метка.

Између туге и ничега, Вилијем Фокнер бира тугу. Ја, линијом мањег отпора, бирах ништа, и, по обичају, по-

греших. Лоши избори, као толико пута у животу. Ни њих не беше за бацање. Напротив. И много пута имах криво, мада сам по питању свих својих наводних „параноја“ увек био у праву. Код наговештаја о сексуалној прошлости жена које сам волео.

Увек сам у свему имао право. А остављале су ме зарад тога што им нисам веровао. После неколико месеци или година, када већ љубавници нисмо били, признавале су да сам све тачно претпостављао, али ме то онда већ није интересовало.

Приликом избора бејаш у криву. Лоша понашања су ме сјобала, увек и свуда.

Сад сам без дома, пријатеља, пара, наде, посла, будућности, и умирем, али буквално умирем, од досаде.

Ја болујем од биполарног поремећаја, тачније: манијакална фаза се смењује са депресивним фазама. Годинама већ буквално стајем уз руб плочника и повраћам када изађем на улицу, гади ми се живот, у облику људи, пролазника, аутомобила, зграда, увек истих путева у центар града, на увек исте безбројне кафе на којима се увек воде исте, бесмислене размене речи, које не значе ништа. Бојим се изласка на улице.

Никада никога нисам ударио, али је опет двоје људи умрло због мене.

Ваша будућност, кћери моје, моја је прошлост, и ваша, богови нове декаде... Или не? Да, вероватно не.

Проживео сам већу половину живота пијући, опијајући се и забављајући, свршавајући и јурцајући од тачака А до тачака Б, са мном је свршено, губитник сам који од преосталог непокретног времена прима само батине. На

своју ситуацију не могу да утичем, ничим пензију нисам заслужио, посао немам и неће га ни бити, бекетовски сам „чисти човек“ сведен на биолошко опстајање и ишчекивање смрти. Усамљен сам и беспомоћан, и свестан чињенице да ниједно биће није ништа више од дивљег меса и трулежи.

Нисам поносан на чињеницу да су сви моји пријатељи – керов красни пријатељи, тринкен-партнери – умрли од пића. Пио сам и пијем с њиховим синовима, чак и са унуцима неких. И неки од синова придружили су се очевима. Је ли то самсара или карма, али да је факат, факат је.

Никада нећу моћи да проживим оне Сајмонове стихове из песме „Још увек луцкаст након свих тих година“ и да сретнем своје старе љубави и попијем које пиво с њима, чаврљајући о старим добрим временима; све су ме поостављале и бесно пролазе крај мене не прозборивши ни реч са мном, нити климну у знак поздрава, што је додатни апсурд јер смо увек прекидали зарад њихових неверстава и лажи, које су ми упућивале у неизмерним количинама, о свом богзна како и колико невином претходном животу, пре него што су ме упознале.

Тема на коју сам најосетљивији, ђаво би га знао зашто.

Добро, неке су и умрле и побегле на друге континенте, у чему нисам имао малог удела, али о томе касније.

Та проклета навика: буди се крај некога довољно дуго, досадиће да је најдугоногија девица снова младости. Прекратко је трајало. Премало буђења крај истог рамена, у истом крилу, ослоњен на иста леђа. Тако ми је и свака работа дојадила, изузев оне с које сам шутнут након годину дана, уредника културе у листу националне ма-

њине, с платом до крова и угледом расног писца занимљивих и провокативних текстова. Ни тамо ми алкохол није давао мира. Или ја њему. Господе, када се сетим сомборског интервјуа са Кићом Слабинцем! Нисам могао да стојим на ногама док сам се пијаним задахом и необријаном њушком уносио у лице свом идолу из детињства и питао га: „А шшооооо сте оставили рокенрол зарад шассссоне, а шассссону зарад славосссских бећараца, хик, да простите, није л' то продаја?“ И, јен, два, трррри, напуцаше ме из редакције док сам рекао ракија. Или, када сам ономад, на истом послу, написао красну критику о концерту на који нисам ни отишао и посебно истакао сјајне оргуље, које нису ни свирале јер их није било – сви су певали без инструменталне пратње, а капела.

Са Станком/Паузом Ђурић друга је ствар. У њу никада нисам био заљубљен, чак ми се свиђало што ми је отворено давала на знање отвореност наше везе, повремениог жебања. Добро, није да ми понекад није сметало, али што смо се ређе виђали, што су дужи временски размаци били у нашим љубавним састанцима, мање ми је сметала булумента незнатих мушкараца који су трпали своје мушкости и похоте, разумљиве, с онаквим лицем и телом, путеношћу и помамом за „твој пимпић је мој најмилији набујак“.

И са Сфинкторијом сам, у бити, био прекратко да би се створила навика, нити смо проводили животе заједно.

Покојну Тању нисам волео од првог дана, ни то се не рачуна. Остају Данијела с Чубуре и... Нико више, руку на срце.

Прву љубав, Јулију, основношколском, пубертетском љубављу, Миру зубарку, која није хтела да ми пипне пев-

ца. Сфинкторију. Луду Данијелу? То је више било само-доказивање. Код ње сам често заказивао. Бојао сам се њене интелигенције и лудила. Непрележан и никада излечени менингитис и параноидна шизофренија с ихај-хај психоза. Марија? Као и све ине, с временске дистанце ни то ми не делује као љубав. С њом сам проводио дане, као у браку. И са Сандром.

Тридесет пет од педесет две године провео сам пијан.

Из досаде пијем око литру и по јаке кафе, турске, на дан, пушим дуван преко сваке мере, цигарете без филтера „дрина“ су ми слабе, али када нема „драма“, добре су и оне. Једно паковање „драма“ траје ми нека три дана. Глас, од кога сам некад живео, и то на високој нози, по ком су ме знали свуд и свукуд, знан и незнан, давно ми је пукао.

Нисам имао никакав извор зараде, дуговао сам за комуналне рачуне суму коју никад нећу моћи исплатити. Стан нисам могао продати јер где бих с тим парам, нигде нисам био потребан, нити добродошао, коме и где, игде, треба овакав згубидан и лењивац, уосталом, ма како ниску суму ја тражио за то говно од гарсоњере на мансарди које сам скупо платио 2008, нико пуне три године није хтео да га купи, није било никакве наде да било где у родном граду добијем посао, у својој рупи од гарсоњере нисам имао ни фрижидер, ни ТВ, ни машину за прање веша, ни рачунар, тамо бих само спавао, спавао, гутао таблете и, све у свему, када настане срање, сви тражимо бога. До тада је већ обично касно за било кога и за било шта. Пошто се он не појави, остаје на нама да средимо свој безнадежни, сјebани живот...

Једноставно, завидим мртвима. Највише онима који су умрли пре четрдесете. Умирати овако, од досаде, де-